

72. Türkçe ve Gürcücenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Zoonimler

Memet ABUKAN¹

Zeinab AKHVLEDİANI²

APA: Abukan, M. & Akhvlediani, Z. (2023). Türkçe ve Gürcücenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Zoonimler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö13), 1205-1222. DOI: 10.29000/rumelide.1379330.

Öz

Ulusun kültürel kazanımlarının uluslararası paylaşımı dil öğretimi ya da çeviri yoluyla sağlanır. Öğretici ve çevirmenlerin, metni dil sistemi aracılığıyla alıcı dile aktarma işlevi, milletlerin manevi dünyalarını birbirine bağlayan kültürel resim aracılığıyla yapılır. Kültürlerarası yanlış anlaşılmaları önlemek için alıcı dil ekibi, milletin zihninde yerleşik olan kültürel alanı doğru algılamalıdır. Toplumun kültürel belleğine erişmenin zor olduğu bir görevde çevirmene, özü ve amacı dile kavramsal bir yaklaşım olan ve kültürel değerlerin iletilmesini sağlayan özel sözlükler yardımcı olur. Bu tarz sözlüklerde sözcüğün anlambiliminin yanı sıra, sözlükbilimcinin tarihin belirli bir döneminde, belirli bir dil topluluğunun yaşamını kapsamaya izin veren duygusal-zihinsel çağrışımı da verilir. Çevirmen/öğretici tarafından kaynağını yerli, edebi geleneklerinden alan dilin değişmezliğinin sağlanması, yazarın milli ruhunun nasıl korunacağı, belirli bir karakterin gözünden görülen dünyayı verilen dil içindeki farklı gerçeklikleri nasıl algılamalı konusunu da göz önünde bulundurması gerekir. Bu bağlamda dilin kültürel yaşamının aynası olan kültürdilbilim sözlüklerin de önemi büyüktür. Bu sözlükler milli kültürün tarihsel değişikliklerine odaklanarak olayların anlamları ve toplumsal tabakanın temsilcilerinin karakteristik özelliklerini tanımlar, belli bir çağda stereotiplerin ortaya çıkmasının nedenleri hakkında araştırmacılara bir fikir verir. Bu bağlamda kültürdilbilim sözlüklerin inceleme alanlarından biri de zoonimlerdir. Hayvanların dildeki kullanımını kültürel adlandırmalar, tarihi süreçler bağlamında inceleyen bu disiplinle kültürel ve kavramsal başta olmak üzere pek çok analiz yapılır. Nitekim yapılan çalışmada da "Rus Kültür Alanı" adlı sözlük temel alınarak Türkçenin ve Gürcücenin yabancı dil olarak öğretimine katkı sunma, çevirmenlere bir fikir verebilme amacına yönelik iki dildeki bazı zoonimlerin benzerlik ve farklılıklarının neler olduğunun anlaşılmasına çalışılmıştır. Olgu bilim deseninden yararlanılan çalışmada zoonimlerin iki dildeki karşılıklarına yönelik benzer ve farklı pek çok sonuca ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kültürdilbilim sözlükler, Kültürel zoonim, Yabancı dil öğretiminde kültürel farklılıklar, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, Gürcücenin yabancı dil olarak öğretimi

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Sivil Havacılık Kabin Hizmetleri Bölümü (Muş, Türkiye), m.abukan@alparslan.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3461-0539 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 04.07.2023-kabul tarihi: 23.10.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1379330]

² Dr., Batumi Shota Rustaveli State University, Education Faculty, Languages And Information Technology Department (Batumi, Georgia), zeinab.akhvlediani.1977@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-1099-0955

Zoonyms in Teaching Turkish and Georgian as Foreign Languages

Abstract

The international sharing of the nation's cultural achievements is achieved through language teaching or translation. The function of trainers and translators to convey the text to the receiving language through the language system is done through the cultural picture that connects the spiritual worlds of nations. In order to avoid cross-cultural misunderstandings, the receiving language team must correctly perceive the cultural space embedded in the minds of the nation. In a task where it is difficult to access the cultural memory of the society, special dictionaries help the translator, the essence and purpose of which is a conceptual approach to language and the transmission of cultural values. In such dictionaries, besides the semantic-grammatical meaning of the word, its emotional-mental connotation is also given, which allows the lexicographer to cover the life of a particular language community at a particular time in history. The translator/teacher should also consider the issue of ensuring the immutability of the language, which takes its source from the local literary traditions, how to protect the national spirit of the author, how to perceive the world seen through the eyes of a certain character and the different realities in the given language. In this context, cultural linguistics dictionaries, which are the mirror of the cultural life of the language, are also of great importance. Cultural linguistics dictionaries focus on the historical changes of the national culture, define the meanings of events and the characteristic features of the representatives of the social stratum, give researchers an idea about the reasons for the emergence of stereotypes in a certain age. In this context, one of the study areas of cultural linguistics dictionaries is zoonyms. With this discipline, which examines the use of animals in language in the context of cultural naming and historical processes, linguistic, cultural and conceptual analysis of language about animals is made. As a matter of fact, in this study, based on the dictionary named "Russian Cultural Area", it was tried to understand what are the similarities and differences of some zoonyms in the two languages in order to contribute to the teaching of Turkish and Georgian as a foreign language and to give an idea to the translators. In the study, which benefited from the phenomenological design, many conclusions were reached regarding the equivalents of zoonyms in two languages.

Keywords: Cultural linguistics dictionaries, Cultural zoonym, Cultural differences in foreign language teaching, Teaching Turkish as a foreign language, Teaching Georgian as a foreign language

1. Giriş

Dil toplumların bilgi alanını nesilden nesile aktaran bir işlev görür ve bunun temelinde de kültürün aktarımı vardır. Her dil yaşadığı kültürün bir ürünü olarak toplumun bütünlüğünü korur ve yaşatır. Bu nedenle kültürün aktarımını sağlayan kaynak olarak anadilin korunması gerekir. Çünkü dilini korumayan bir toplum kültürünü de zamanla kaybeder ve yok olur. Kültürün dille hayat bulması kültüre ilişkin bütün unsurların dille aktarımına imkân sağlar. Bu nedenle kültürün unsuru olan dilde o topluma dair her türlü ayırt edici özelliği bulmak mümkündür (Yazoğlu, 2005; Göçer, 2012). Bu noktada dil öğretiminin kültür boyutu üzerinde durmakta fayda vardır. Özellikle yabancı dil öğretiminde hedef dile ilişkin kültürel boyutları bilmek gerekir. Bunun için de hedef dille anadil arasındaki kültürdilbilim farklılıklarını neler olduğu konusunda çeşitli çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Boz (2016, 23) pek çok araştırmacının dil ve kültürle ilgili (Hartmann & Gregory, 1998; Atkins, & Rundell, 2008; Burkhanov, 1998) yapmış olduğu tanımlara değinir ve bunların kültürel sözlük (cultural dictionary), kültürel sözlükbilimi (cultural lexicography), kültüre özgü söz varlığı (culture-specific vocabulary), kültürel bilgi

(cultural information) şeklinde kavramlarla ifade edildiğini aktarır. Fakat yazar kültür ve sözlük arasında belirtilen bu ilişkilerin kültürdilbilimsel bir teoriye oturtulmak istendiğini belirtir. Dolayısıyla "kültürdilbilimsel" terimiyle bunu ifade eder. Fakat alanyazında Kulpina & Tatarinov (2018) dil kültürü sözlüğü (linguoculturological dictionary), Mugheri, Yasmin & Indhar (2020) dil-kültür (lingo cultural) Palmer (1996), Sever (2020), Sharifian (2015) kültür dilbilim (cultural linguistics) gibi farklı başlıklar altında konuya ilişkin değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Yapılan çalışmada da herhangi bir kavram karmaşasına yol açmamak için alanyazında yaygın olarak kullanılan kültürdilbilim (cultural linguistics) kavramı tercih edilmiştir. Fakat kavramlarla ilgili ayrıntılı bir çalışmanın yapılmasının bir ihtiyaç olduğu da bu çalışmayla anlaşılmıştır.

Kültürdilbilim (cultural linguistics) sözlükler milletin hayatını tasvir eder ve aynı zamanda bir vakanüvis işlevi de görürler. Zihinsel nitelikteki artzamanlı sözlükler, geçmişe tarihsel bir gezi düzenlemesine ve kaydedilen gerçeklere dayanarak ulusun manevi ve kültürel durumunun bilinmesine olanak sağlar. Dilin sözcük çeşitliliğine ilişkin gözlemlere dayanarak dil gelişiminin olasılıkları, kültürel etkileşimin büyüklüğü veya kimi zaman barbarizm akışı pahasına beklenen dilin bozulma tehlikesi tartışılabilir. Sözcük dağarcığının belirlenmesi ve diğer dil yapılarına çözümlenmiş biçimde sunulması, yalnızca sözcüğün anlamsal tanımlanmasını değil, sözcüğün kullanım amacına yönelik çok sayıda hazır örneklerin de sunulmasını sağlar. Başarılı bir öğretimde veya çeviride okuyucu üzerinde yeterli bir duygusal etki bırakmak için dilin kavramsal dünyası, etno-kültürel alanı hakkında fikir verecek dilsel ve kültürel sözlüklerin oluşturulup geliştirilmesi gerekir. Bu tür sözlükler, söz konusu dilin dil topluluğuyla ilişkili olan sosyal ve etno-kültürel klişelerin ortaya çıkarılmasına ve doğru bir şekilde anlaşılmasına olanak sağlayacaktır. Kültürdilbilim engelleri aşmak amacıyla, çevirmenin içsel veya dışsal dönüşümleri esnek kullanmasını sağlamak için çevirmene/öğreticiye en büyük destek, dilsel topluluğun kültürel düşüncesine erişime dayanan, ulusların manevi yakınlığını, kültürlerarası diyalogun kurulmasını sağlayan kültürdilbilim sözlüklerdir. Ne yazık ki Türk ve Gürcü sözlük biliminde dilin anlam-gramer bilgilerinin yanı sıra milletin bilinç, düşünce ve kültürünün sunulmasını sağlayan kültürdilbilim bir sözlüğe rastlanmamıştır. Fakat farklı dillerde dilin kültür alanını ortaya koyan sözlük veya benzer çalışmalar vardır (Chernov, 1996; Denisova, 1978; Vereschagin & Kostomarov, 2005). Bunlardan biri de 2004 yılında I.V. Zakharenko, V.V. Krasnikh ve D.B. Gudkova tarafından düzenlenen "Rus Kültür Alanı" adlı sözlüktür. Bu çalışma; emsal metinler ve isimler, hayvanların sembolik ifadeleri, mitleri ve masal karakterlerini betimleyen Rus kültür dünyasının sunusu niteliğinde hazırlanmış olarak dikkat çekmekte ve Rus kültürel alanının temsilcileri olarak görünen olguları açıklamaktadır. Sözlük dört bölümden oluşmaktadır: İlk bölüm, insanları karşılaştırırken sıklıkla kullanılan zoonimleri listeleyen "*Zoomorfik Görüntüler*"; İkinci bölüm "*Emsal İsimler*", üçüncü bölüm "*Emsal Metinler*", ve çalışmanın son bölümü de "*Emsal İfadeler*"dir. Sözlüğün ilk baskısı yaklaşık 200 kelimenin incelendiği bir çalışmayı içermektedir. Her biri ansiklopedik bilgileri, Rus dilsel bilincinde hüküm süren fenomenim basmakalıp bir temsili, sözcüksel birimlerin durumsal kullanımının bağlamlarını içerir. Ayrıca sözlük, çağdaş Rus söyleminden zengin resimli materyaller de içermektedir. Sözlüğün ulusal-folklorik niteliği nedeniyle ülkebilimsel sözlük olarak da adlandırılabilceğini belirtmek gerekir. Ancak önsözde ortak yazarlar E. D. Khirshi'nin teorik araştırmalarını ve "Kültürel Bilgi Sözlüğü" adlı eserinin kavramına dayanarak kendi yaklaşımları ile kültürbilim yönü arasında büyük bir fark olduğunu açıklamaktadır. Khirshi, dilde başarılı bir şekilde ustalaşmak için belirli zihinsel-kültürel şema ve etiketlerin (ahntılar, isimler, tarihler, jestler, kısaltmalar vb.) bilinmesi gerektiğini iddia etmektedir. "Rus Kültür Alanı" adlı sözlüğün anlaşılabilir bir yapıya sahip olduğu ve içinde verilen fenomenlerin, Rus halkının herhangi bir üyesi tarafından algılandığı şekliyle güncel durumuna göre tanımlandığına da dikkat edilmelidir. Bu nedenle yukarıda bahsedilen sözlük didaktik olmayan bir karaktere sahiptir ve normatif tip sözlüklere ait olan

ve dil yaşamında sosyal-düzenleyici işlevleri yerine getiren olağan dilbilim, ülkebilim ve yukarıda belirtilen "kültürel bilgi sözlüklerinden" farklıdır (Zakharenko, Krasnyh, Gudkova, 2004, s. 9).

Sözlüğün derlenmesi aşamasında araştırmacıların özneliği ortadan kaldırmak amacıyla yazarların iç gözlemlere dayalı materyalleri seçmelerinin yanı sıra, bir anket çalışmasıyla Rus ulusal-dilbilim toplumunun iç dünyasına ilişkin gerçekleri ortaya koyan çalışmanın sonucunda elde edilen materyalleri ve edebi metinleri de kullandıkları belirtilmelidir. Bu bilgiler Rus ulusal-dilbilim dünyasının gerçek durumunu ifade etme ve sözlük yazarlarının inceleme konusu olan Rus dilbilim ve kültürel farkındalığına yansır. Çalışmanın ansiklopedik bilgileri içermesine rağmen fenomenlerin tanımlanmasının yalnızca "anlambilim" açısından gerçekleştirilmediği görülmektedir. Örneğin: Ruslar için ölümsüz "Kashey", güzel prenseslerle ilgilenen korkunç, her şeye gücü yeten büyücü olduğundan daha çok kemikleri dışarı çıkmış yaşlı bir adamdır. Yani yazarların, gerçekliği çok "ideal" ve kapsamlı bilgilerle değil, insan bilincinde mevcut olan gerçekliğin değişmez biçimini dile yansıtmaya çalıştıkları söylenebilir (Zakharenko, Krasnyh, Gudkova, 2004, s. 10). Söz konusu sözlüğün bölümlerinde, her bir kelimenin tanımı üç alt bölüme ayrılmıştır. Bunlar: betimlenecek fenomenin mitolojik panteondaki yeri, kültürel görüşleri ve rolü ve son olarak toplumda yerine getirdiği işlevi hakkındadır (Zakharenko, Krasnyh, Gudkova, 2004, s. 44). Örneğin ilk olarak Rus masallarında tilki, kendisinden güçlü olanları (tilki ve kurt) ve zayıf olanları (karga ve tilki) kandıran bir şeytan olarak anlatılır. Rus folkloruna göre tilki her zaman dişidir ve onun bir adı (babasının adı) olabilir. Ancak, Avrupa kültürel geleneğinin etkisinin bir sonucu olarak Ruslar tilkinin sadece şeytan değil, aynı zamanda akıllı olduğu fikrine de sahiptir. Bunun yanında tilki kabarık kuyruklu, kırmızı kürklü bir hayvan olma özelliğine de sahiptir. Bu formda Rus bilincinde tilki; görünüşü ve çekiciliğinin arkasında çevikçe sakladığı kurnazlıkla da ilişkilendirilir. Son olarak da modern zamanda Ruslar bir kişiyi tanımlarken genellikle "tilki" ifadesini kullanırlar ve bunu kurnazlıkla ilişkilendirirler: " - Ah, bu kurnaz tilki Silaev, - dedi Kirill, sigarasından derin bir nefes çekerek" vb. (Zakharenko, Krasnyh, Gudkova, 2004, s. 114). Örnek metne bakıldığında tilki, geleneksel olarak zamanla insan belleğinde depolanan ve yazarın dediği gibi "gerektiğinde söze dökülen" eksiksiz, çok yüklü bir birimdir (Zakharenko, Krasnykh, Gudkova, 2004, s. 18). Konuşma sırasında emsal metnin kullanımı çoğu durumda bir metinle ilişkili olan örnek sözcükler ve ifadeler aracılığıyla gerçekleştirilir. Emsal metinler şarkı metinleri, reklamlar, edebiyat vb. olabilmektedir. Belirli bir ulusun ulusal-kültürel toplum üyelerinin çoğunluğunun emsal metinler hakkında bilgi sahibi olması gerektiğine dikkat edilmelidir.

Günümüzde Ruslar, sıklıkla şu emsal ifadeyi aktif olarak kullanırlar: "Ne mavi bir gökyüzü". Pinokyo'nun maceralarında Tilki Alisa ve Kedi Basilio'nun şarkısındaki bu ifadenin kullanımında farklı anlamlar çıkarılabilir. İlk olarak şarkıdaki bu ifade Tilki Alisa tarafından restoran sahibinin kendisinden para istemesine cevaben söylenmiştir. Fakat bu ifadenin konuyu değiştirme arzusunu dile getirmeye yönelik olduğu anlaşılabilir. Çünkü Rus kültüründe bireylerin kendilerini suçlu veya utanmış hissettikleri veya cevap vermektan kaçınmak istedikleri anlarda, sohbet konusunu değiştirmeye çalışırken bu ifadeyi kullandıkları söylenebilir. Benzer şekilde: "Rita, doktora savunman ne zaman? Daha ne kadar uzatabilirsiniz? Ne mavi bir gökyüzü... Anlaşıldı, yine seneye..." örneğine de bakılabilir (Zakharenko, Krasnyh, Gudkova, 2004, s. 284). Dolayısıyla bu eserin, kültürel kodları içeren kavram ya da sözcükleri açıklayıcı niteliğine sahip olmasına ve okuyucuya kapsamlı bilgiler sunmasına rağmen sözlüksel çalışmalara özgü normatif çerçevelere sığmadığı ve ulusun kültürel çağrışımlarının dilsel bir yansımaları niteliğinde olduğu söylenebilir. Bu tür sözlüklerin varlığının herhangi bir dil için büyük bir zenginlik olduğu ve herhangi bir yabancı hedef dilin kültürel geçmişini bir yerli gibi kavraması için kayda değer bir işlev gördüğü belirtilebilir.

Dilde kültürel eksikliklerin giderilmesinde, dilin iç yapısının tarih, sanat, coğrafya, psikoloji vb. temellere dayalı olarak kavramsal ve kültürel yaklaşımla karakterize edilmesinde kültürdilbilim sözlüklerin katkısının büyük olduğu ya da olacağı açıktır. Kültürdilbilim sözlüğü, karşılıklı kültürel ilişkilerin ana omurgası olması ve bir milletin kültürel birikiminin net bir resmini çizmesinin yanı sıra milletin tarihsel, kültürel gibi pek çok kodlamasının sunulmasında da büyük bir işlev görebilmektedir. Normatif olmayan bu eserler, ulusun kültürel belleğinde depolanan değerli bilgilerin miras olarak aktarılma işlevine hizmet etmektedir. Bu bağlamda bu sözlükler toplumdaki kahramanların hikayeleri, dikkat çekici olaylar ve gözde ifadelerden oluşan bir koleksiyondur. Kültürel bellek yani zengin geçmiş ve geniş edebi miras, ilgili sözlükte örneklediği üzere oldukça kapsamlı bir kültürel koleksiyon yaratılmasına izin vermektedir. Bu çalışmalarla kültürel değerlerin değişikliklerinin gözlemlenmesine dayalı olarak, her ulus için konuların tarihsel emsallerini tespit etmek ve bir dili öğrenmeyi hedeflemiş bireyler için o milletin kültürel değerlerini sunmak için büyük bir fırsat olabilecektir.

Dili karakterize eden ve stereotipik farklılıkların karşılaştırılmalarını sunan kültürdilbilim sözlüklerin önemli bir işlevi karşıladığı söylenebilir. Kültürel özelliklerin çevirmenin alıcı dile yeterli düzeyde çevrilmesinde kültürdilbilim sözlüğün katkısını abartmamak için çağrışımsal anket araştırmaları ile okuyucunun dikkatini hedef dilin kültürel farklılıklarına çekmeye çalışmak dil öğretimine katkı sunacaktır. Bu nedenle dile dair kültürel farklılığı ortaya koymak için zoonimik çalışmalar yapılabilir. Nitekim yapılan bu çalışmanın amacı da iki farklı dil ve kültürel grubun hayvanlara ilişkin benzerlik ve farklılıklarını kültürdilbilim üzerinden ortaya koymaktır. Böylece hedef dile özgü kullanımların dil öğretimindeki rolü tespit edilebilecektir. Bu nedenle milletler arasındaki kültürel farklılıkları anlamak için hayvanlar âleminin tartışma konusu olarak seçilmesi tesadüf değildir. Bilindiği gibi, hayvan, milletin manevi dünyasında çok büyük bir yer alır, kimisi kutsal olarak kabul edilir, kimisi pislik, kimisi sevgi, kimisi tiksinti ile ilişkilendirilir ve en önemlisi, bu tutumun her millette farklı olmasıdır. Hayvanlar âlemi ile ilgili birçok uzun ve kısa metrajlı belgesel film yapılmış, karşılaştırma konusu hâline getirilmiş ve hayvanların insanlara karşı fedakarlıkları, sevgileri, zekaları, sezgileri çok anlatılmıştır. Bu nedenle sözcük bilgisi, bir hayvanın anlamsal bir tanımını vermesinin yanı sıra hayvanın adının ötesinde, insanın hayvana yönelik tutumunu, duygularını ve dünyadaki kültürel rolünü açıkça gösteren kültürel bilgileri de içermelidir. Hangi kültürel oluşumun ürünü olduğu ve stereotipik amacının ne olduğu belirtilmelidir. Ayrıca uluslararası iletişimde olası olumsuzlukları önlemek amacıyla karşılaştırılmalı örnekler verilmelidir. Bu bağlamda kültürdilbilim sözlüklerinin gerekliliğine dikkat çekmek adına okuyucuların diller arasındaki benzerlik ve farklılıkları kültürel anlam ve çağrışım boyutlarıyla anlamalarını sağlamak için Türkçe ve Gürcücedeki zoonimik unsurlar ele alınmıştır. Zoonimik bir anket aracılığıyla elde edilen veriler çerçevesinde her iki dilin yabancı dil olarak öğretimi başta olmak üzere dil ve kültüre dair saklı kalan hususların daha iyi anlaşılması umulmaktadır.

2. Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde çalışmanın amacı için uygulanan teknik, uygulama grubu ve onlardan elde edilen veriler ile bunların analizi ele alınmıştır.

2.1. Araştırmanın modeli

Bu araştırmada iki farklı kültürel grubun hayvanlara ilişkin kültürdilbilim fikirlerinin benzerlik ve farklılıklarının tespiti amaçlanmıştır. Bunun için de olgu bilim deseninden faydalanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden olan bu modele göre bir durum veya olayın derinlemesine ve çok yönlü bir şekilde incelenip değerlendirilmesi ve elde edilecek bilgilerle yeni sonuçlara varılması esas alınır.

Böylece bilgi üretimi sağlanmış olur (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 72). Nitekim yapılan çalışmada araştırmacılar tarafından hazırlanan görüşme formu katılımcılara uygulanmış ve onlardan elde edilen bilgilerle araştırmannın verileri elde edilip değerlendirilmiştir.

2. 2. Araştırma grubu

Çalışmanın araştırma grubu Türk ve Gürcü kültürünü taşıyan katılımcılara yönelik olduğundan iki bölümden oluşmaktadır. Buna göre Gürcistan'da yaşayan fakat Türk kültürüne sahip olan (Üniversitenin Türk öğrencileri ve Batum'daki Türk okulunun öğretmenleri) 30 katılımcı ile Gürcistan'da yaşayan ve Gürcü kültürünü taşıyan 35 katılımcı çalışmanın araştırma grubunu oluşturmuştur.

2.3. Verilerin toplanması ve analizi

Araştırmacılar tarafından çalışmanın amacına yönelik olarak “hayvan adı”, “karşılığı” ve “kullanıma yönelik örnekler” adıyla üç sütundan oluşan bir zoonimik görüşme formu hazırlanmıştır. Çalışmayı yürüten her iki araştırmacı tarafından kullanılacak zoonimlerin hangileri olabileceğine karar vermek için ön bir değerlendirme yapılmıştır. Bunun sonucunda benzer ve farklılıklar üzerinden her iki dilde yaygın kullanımlar dikkate alınarak formda kullanılacak hayvan isimlerine karar verilmiştir. Görüşme formu 2022-2023 eğitim öğretim yılının bahar döneminde Gürcü akademisyen tarafından Batum Şota Rustaveli Devlet Üniversitesi ve Acara Dil Merkezi'nde Türkçe ve Gürcüce öğrenen katılımcılara uygulanmıştır. Buna göre katılımcılar ilk sütunda yer alan hayvan adının ulusal kültürdeki karşılığını dile getirmiş ve örneklerle bunu açıklamıştır. Görüşme formunda katılımcılardan toplam on sekiz hayvana yönelik bilgilerin derlenmesine çalışılmıştır. Elde edilen veriler ise araştırmacılar tarafından incelenmiş, değerlendirilmiş ve iki millet için aynı sembolik değere sahip olanla farklılık taşıyan zoonimlerin neler olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca çalışmaya konu olan sözcük ya da ifadelerin belirlenmesinde Güncel Türkçe Sözlük (2023) ile Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü'nden (2023) yararlanılmıştır. Gürcüce ifadeler içinse Gürcü Dilinin Açıklayıcı Sözlüğü (1983) ile Corbenadze'nin (1989) Gürcü Dialektolojisi adlı çalışmalardan yararlanılmıştır. Böylece araştırmannın bulgularına ulaşılmıştır.

3. Bulgular

Hayvanlara yönelik kültürdilbilim benzerlik ve farklılıkları karşılaştırıp başta dil öğrenen ve öğretenler olmak üzere pek çok hususta alan yazına katkı sunmayı amaçlayan bu çalışmadan pek çok bulguya ulaşılmış ve bunlar değerlendirilerek yorumlanmıştır: Buna göre katılımcılardan elde edilen bilgiler çerçevesinde hayvanlara ilişkin bazı kültürdilbilim çağrışımlar Tablo 1'de görüldüğü üzere sözcükler özelinde temalandırılmıştır. Bu temalar çerçevesinde Türkçe ve Gürcücedeki ortak veya farklı zoonimlerin neler olduğu örneklerle açıklanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular şöyledir:

Tablo 1: Zoonim görüşme formundan elde edilen bilgiler

No	Hayvan Adı	Karşılıklar
1a	Turna	hasret, kaçak, yolculuk, yalnızlık, göç, zerafet, (zarif, incelik) sevgili, müjde, kavuşmak, boş vermişlik, uzun boyluluk.
1b	წერო	çocuk getirici, uzun boyluluk, bilgi, ulaşılmazlık.
2a	Koyun	aptal, (sersem) itaatkâr, sadakat, masum, (saf) miskin, (yumuşak, sakın, işe yarmayan, fazla düşünmeyen, sinsî, kurban.
2b	ცხვარი	saflık, kurban, masum, iyi kalpli, korkak, sakın, huzur, savunmasızlık
3a	Koç	yiğit, güç, (güçlü erkek), yakışıklı, yaramaz, sevimli, afacan, içi dışı bir, sağlıklı, sağlam olmak.
3b	კვრი	güç, zenginlik, fevriyelik, adalet, direktlik, altın koç, medeya heykeli, burçlar, argonotlar.
4a	Karga	kurnaz, çıkarıcı, korkutucu, kötülük, karamsar, akıllı, kindar, hırsız, kızgınlık, asi, her şeye karışan, nankör.
4b	ყვავი	karanlık, kötü haber getirici, felaket, şanssızlık, ölüm, kayaya zincirle bağlanmış Amiran (mitoloji), savaş, tehlike ölümsüzlük, güç.
5a	Kurt	güçlü, cesur, özgür, açlık, devlet, vahşî, yırtıcı, uyanık, irade, korku, saldırgan, Ergekon destanı, yol gösteren.
5b	მგელი	acımasızlık, korkunç, güç, itaatsiz, güçlü, savaşçı, açlık, saldırı, kırmızı şapkalı kız masah.
6a	Zürafa	uzun boyluluk, farklılık, özgünlük, Afrika, ahmak adam, akılsız kişi estetik, orman.
6b	ქირავი	uzun boyun, yükseklik, Afrika.
7a	Yılan	sinsî, kötülük, yalancı, korku, tehlikeli, zehirli, hainlik (ihamet), arkadan iş çeviren, düşman.
7b	გველი	dahi, bilgelik, akıllı, zehir, kurnaz, korku, acı dil, zarif, kötü kalpli, sinsî, ilk günah.
8a	Tavşan	hızlı, ürkek, korkak, sevimlilik, üreme (çoğalma), minik, yumuşak, pofuduk, ön dişleri uzun olanlar, sevgi.
8b	კურდღელი	korkaklık, saflık, zayıflık, hızlilik, çevik, kabarık, sevimli
9a	Eşek	aptal, akılsız, cahil, güzel gözler, çok çalışın, cefakâr, yaramaz kişiler, inatçı, kaba, sevimlilik (eşek sıpası), fedakâr, sömürüye açık, dayanıklı, kötü ses.
9b	ვირი	inatçılık, çalışkan, hakaret, aptal.
10a	Hindi	bazılarınca Hristiyanlıkla ilgili, dikkafalı, tüyler, yılbaşı, gurur, kibir/li, böbürlenmek (kabarmak), aptal, kötü ses.
10b	ინდაური	Satsivi (ulusal yemek), yılbaşı masası, uzun burunlu, ses, beceriksiz, kırmızı.
11a	İnek	çok çalışın, yavaş, saçlarını geriye tarayanlar, aptal, üretken, geçim kaynağı, kurban, annelik.
11b	ძროხა	şişmanlık, sadece yemekleri düşünen, geçimi sağlayan kişi, üretken, saflık, ailesini seven.
12a	Kedi	nankör, sevimli, nazlı, uysal, insan dostu, asalet, sevimli ama başına buyruk, çevik, ne yapacağı tahmin edilemeyen, dokuz canlı, işi yolunda giden, sahibine sadık, mart ayı.
12b	კატა	zarif, esnek, kurnaz, temiz, uyanık, mistik, dokuz canlı, nankör, Çizmeli Kedi (çizgi film), firavun ve kedileri.

13a	Fare	korkak, pis, lağım, güven vermeyen, hırsız, sevimsiz, ıssızlık, her deliğe (yola) giren, korkak, hareketli, doğurgan, gemiyi ilk terk eden.
13b	თავგვი	sinsi, deney, istenmeyen, pis, peynir, korku, hırsız.
14a	Aslan	cesur, kuvvetli, lider, şımarık, yalnız, sağlam, otorite, dayanıklı, fedakâr.
14b	ლომე	korku, kral, güç, kibir, emir, altın renkli.
15a	Tilki	kurnaz, içten pazarlık, fırsatçı, akıllı, korkaklık, fırsat kollayan, uyanık, cin fikirli.
15b	მელა	yalancı, dolandırıcı, uzun kuyruklu.
16a	Domuz	pis, pislik, haram, kötü, kötü huylu, ahlaksız, dik başlı, aşırı inatçı, işgalci, zararlı, obur, itici, hainlik eden, sırtı sağlam, dayanıklı.
16b	ღორი	şişmanlık, ağgözlülük, kirli, pis, cimri, mangal, aşırı çimrilik, çamur.
17a	Tavuk	aptal, boş gezen, ürkek, annelik, erken uyuyan, uyumayı ve tembelliği seven, korkak, boş gezen, üretken, böbürlenmek, faydalanılan.
17b	ქათამი	yumurta, aptal, korku, patavatsız, akılsız, dedikoducu.
18a	Kartal	cesur, tepeden bakan, güçlü, vahşi, yırtıcı, gururlu, asil, yalnızlık, gökyüzü, özgürlük, Bazı Türk devletlerinde bağımsızlık sembolü.
18b	არწივი	dağlar, büyük gaga, güç, yüksekte bakan, güç.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere Türk ve Gürcü katılımcıların hayvanlara ait kültürel çağrışımları temalandırılarak oluşturulan bu bulguların alanyazınla desteklenerek diller arasındaki benzer ya da farklı zoonimlerin neler olduğu aşağıda sırasıyla gösterilmiştir:

1. Karga: Tablo 1’de de görüleceği üzere karganın Türk dili ve kültüründeki çağrışımına ilişkin katılımcıların pek çok görüşü söz konusudur. Karganın kötülük, karamsarlık, karanlık, kindarlık, hırsızlık, nankörlük, asilik gibi son derece olumsuz kavramlarla simgelendiği ifade edilmiştir. Nitekim katılımcıların bu görüşlerini bazı atasözü ve deyimlerle de ifade ettikleri görülmektedir: Örneğin:

K4: “İnsanlar birbirine kızınca leş kargası der”

K5: “Besle kargayı oysun gözünü. Elinde büyüttüğün kişi gün gelip sana nankörlük edebilir”

K22: “...Mesela karga gibi burnunu her şeye sokma, denir. Her şeye karışan insanlar için.”

Örneklerden de anlaşılacağı üzere karganın olumsuz anlamlarla daha çok Türkçede yer bulduğu görülmektedir. Nitekim katılımcılar Türk atasözlerindeki kullanımlarıyla bunu ifade etmişlerdir. Fakat bunun yanında deyim ve atasözü gibi kalıplaşmış sözlere yansımada da katılımcıların karga ve diğer hayvanları, genel niteliklerine ilişkin akılda kalan bazı durumlarla da ilişkilendirdiği görülebilmektedir. Örneğin kargaların kendilerine zarar veren ya da tehlikeli gördükleri canlılara karşı tepkilerindeki tekrarlar “kindarlık” olarak da anlaşılmaktadır. Nitekim bazı katılımcılar bu hayvanın kindarlığı simgelediğini ifade etmişlerdir. Fakat çalışmanın esas konusu Türkçe ve Gürcücedeki zoonimlerin dildeki kullanımına yönelik çağrışımlarının neler olduğunun belirlenmesi olduğundan bu hususlar üzerinde bir ayrıntılandırmaya gidilmemiştir. Daha çok kalıplaşmış sözler veya cümlede neyi karşıladığı üzerinde durulmuştur. Bu nedenle çalışmada katılımcıların dile getirmiş olduğu ve araştırmacı tarafından temalandırılan kavramlar sadece dildeki karşılıkları ya da kullanımları üzerinde örneklendirilmiştir. Bu bağlamda kargayla ilişkilendirilen deyim, atasözü veya dilde özel bir vurgu

olarak kullanımı görülmeyen ama katılımcıların belirttikleri “hırsızlık, akıllı, karanlık, gibi ifadeler bu çerçevede değerlendirilebilir. Fakat bir katılımcının “çok zayıf kişilere söylenir” ifadesi bu husustan farklı görülebilir. Nitekim Türkçede “karga gibi” ifadesinin çok zayıf ve esmer kişiler için kullanıldığı bilinmektedir. Ayrıca filmlerden mühlhem olarak karga kötülükle ilişkilendirilir. Nitekim Gürcücede karga felaket, kötü haberin getiricisi olarak algılanır. Dolayısıyla Türkçede kalıplaşmış ifadelerde yer bulan ve nankörlükle ilişkilendirilen kargayla ilgili yabancı dil öğrenenler için bilinmeyen ya da kendi anadillerinde herhangi bir çağrışım uyandırmayan yönler olduğu söylenebilir.

Gürcü dilinde karga nankörlük çağrışımını taşımaz ve sadece kötü haber getirmekle ilişkilendirilir. Bununla ilgili “რას დაძვბავო ყვავოვოო” (karga gibi başımda ötme/gak gak etme) ifadesi Gürcüler arasında çok yaygındır. Ayrıca karga kötü haber getirmenin yanı sıra kötü kehanetle de ilişkilendirilir. Nitekim katılımcıların görüşlerine de bakıldığında zoonimin karanlık, kötü haber getirici, ölüm gibi pek çok olumsuzlukla ilişkilendirildiği görülebilir.

2. Koyun: Çalışmada katılımcılara sorulan diğer bir hayvan da koyundur. Buna göre kurban, aptal, itaatkâr, sakin, masum gibi kavramların öne çıktığı tespit edilmiştir. Koyun sözcüğünün Türk dili ve kültüründeki kullanımlarının kalıplaşmış sözlere nasıl yansıdığına bakıldığında katılımcıların ilgili sözcüğü neden o kavramlarla ilişkilendirdikleri daha iyi anlaşılacaktır. Örneğin Türkçede meydana gelebilecek olaylardan habersiz durumlar için kullanılan “kurbanlık koyun gibi” ifadesinin kurban, masum gibi kavramlarla ilişkilendirildiği söylenebilir. Benzer şekilde Türkçede “koyun gibi” ifadesi başkalarının kararlarına bağımlı olan saf veya aptal insanlar için kullanılmaktadır. Elde edilen verilerde de bu görülebilmektedir. Nitekim K6 nolu katılımcının: “Koyun gibisin, nereye sürerlerse oraya gidiyorsun” şeklindeki görüşüyle de bu örneklendirilebilir. Bu çerçevede itaatkâr, herhangi bir fikri olmayan, sadakat gibi kavramları da bu bağlamda değerlendirmek mümkündür. Fakat K8 nolu katılımcının “Karamanın koyunu, sonra çıkar oyunu” atasözüyle örneklediği olumsuz durumlar da söz konusudur. Bu atasözle dış görünüşe adlanılmaması gerektiği ifade edilmektedir.

Gürcüde ise koyunla ilgili farklı görüşlerle karşılaşmaktadır. Gürcüler için koyun itaatkâr ve sessiz bir insanla ilişkilendirilir ki elde edilen görüşlerden de bu anlaşılabilir. Ancak Türkçede geçen “sessiz atın çiftesi pek olur” sözünün Gürcücedeki karşılığı olan “ცხვარი ცხვარი და თუ გაცხარდა ცხაროა” sözündeki anlam ya da çağrışımı barındırır. Yani her ne kadar zoonim sessiz ve itaatkârlığı çağrışırsa da yerine göre tepkiyi de içinde taşır. Sadece bu ifadede Türk atasözünden farklı olarak at yerine koyun kullanılmıştır. Dolayısıyla Türkçede at ile ifade edilen husus Gürcücede koyunla ifade edilir.

3. Yılan: Türkçede yılan sözcüğünün çağrışımları Tablo 1’de de görüleceği üzere pek çok olumsuzluk içermektedir. En yaygın kullanımıyla “yılan gibi” ifadesi hain, arkadan iş çeviren, sinsi, kötü insanlar için kullanılmaktadır. Yine hain, sinsi insanlar için “koynunda yılan beslemek”, “yılan gibi sokmak” gibi deyimler de kullanılmaktadır. Fakat bunun yanında katılımcılardan (K12) “tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır”, (K17) “su içene yılan bile dokunmaz” atasözünü örneklendiren ifadeler de tespit edilmiştir. Fakat bu ifadelerde de yılan sözcüğü olumsuzluk içermektedir. Pek çok milletin yılanla ilgili algıları olumsuzluk içermektedir. Nitekim Gürcüler için de yılan tehlikeli ve zararlı bir hayvan olarak algılanır. Ancak Türklerle Gürcüler arasında bu olumsuzlukta bir farklılık vardır. Çünkü Türkçede genel kullanımda yılan, sinsi ve birinin arkasından kötü işleri çeviren bir insanı çağrıştırırken Gürcüler de yılanların tehlikeli ve kötü yaratıklar olarak tanınmasının yanı sıra bilgelik ve gizem simgesi olarak anlatılır. Çünkü Gürcü mitolojisine göre yılan, kurnazlığın ve bilgelığın vücut bulmuş halidir. Efsaneye göre yılanın bilgeligi, dilinin ucundan veya etini yiyerek insanlara aktarılır. Khogai Mindi’nin tarihi

bunun bir kanıtıdır. Gürcü folkloruna göre, Khevsureti’de (Doğu Gürcistan’ın dağlarında) yaşayan Khogai Mindri, kötü güçler tarafından kaçırılır. Onlardan kurtulamadığı için kendini öldürmek amacıyla yılan eti yiyerek zehirlenmeye karar verir, ancak ölüm yerine, büyüdü bir güç elde eder. Yani doğanın sırrını anlar: Bitki, kuş ve hayvanların dilini anlar ve bu yeteneğini insanlığın iyiliği için kullanır.

4. Zürafa: Katılımcılara sorulan diğer bir hayvan da zürafaydı. Türkçede uzun boylu kimseler için “zürafa gibi” şeklinde bir kullanım söz konusudur. Nitekim katılımcılar da bunu vurgulamışlardır. Bu hayvanın belgesellerden mütevellit Afrika, orman gibi sözcüklerle ilişkilendirenler de olmuştur. Fakat Türkçede “kışın ince giysi ile gezen” kimseleri alaya alma anlamında kullanılan “zemheri zürafası” deyiminin de dile getirildiği tespit edilmiştir. Ayrıca bazı katılımcıların “Zürefanın düşkününü beyaz giyer kış günü” sözündeki “zürafa” sözcüğünü “zürafa” ile ilişkilendirdikleri de tespit edilmiştir. Burada kullanılan “zürafa” sözcüğü Arapça kökenli “zarif” sözcüğünün çoğul şekli olan “zürafa” sözcüğüdür. Dolayısıyla katılımcıların kendi dillerine ilişkin yanlış kullanımları da bu çalışmayla tespit edilebilmektedir. Gürcüler içinse zürafa, uzun boylu bir insanla ilişkilendirilir. Bunun dışında sembolik olarak bir çağrışımının olmadığı söylenebilir.

5. Hindi: Hindi sözcüğünün Türkçede en yaygın kullanımı “hindi gibi kabarmak” deyiminde rastlanmakta ve gururlanmak, böbürlenmek anlamında kullanılmaktadır. Nitekim katılımcılar da bu hayvanın kibir, gurur, böbürlenmek, kabarmak gibi ifadeleri çağrıştırdığını belirtmişlerdir. Fakat bu hayvanı Hristiyanlıkla, neolle ilişkilendirenler de olmuştur. Örneğin katılımcılardan (K16) “yılbaşların yemeği ama biz de yenmez”, (K28) “belli bir kesim tarafından Hristiyanlığı ve Noel’i temsil ettiği düşünülüyor” gibi ifadeler de tespit edilmiştir. Fakat bu ifadeler dildeki kullanımından ziyade hayvanın belli çevrelerce neyi hatırlattığı ya da çağrışım boyutunun ne olduğuna ilişkindir.

Gürcücede ise hindi böbürlenmek anlamında yer bulur. Örneğin “Hindi gibi kabarmak” deyimini Gürcücede kullanılmaktadır. Bunun dışında Hristiyan kültüründe yılbaşı sofralarında Hindi bulundurulur. Dolayısıyla zoonim Gürcü kültüründe Noel ya da yılbaşı sofrasını çağrıştırmaktadır. Ayrıca Gürcü kültürünün ulusal yemeklerinden biri olan Hindi Satsivi, Gürcü sofrasının da ayrılmaz bir parçasıdır.

6. Eşek: Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öğrencilerin günlük hayatta en çok duyup anlamını veya kullanımını merak edip sordukları sözcüklerden biri “eşek”tir. Kavramın çağrışımları oldukça çeşitli olabilmektedir. Bu hayvanla ilgili elliye yakın Türk atasözünün varlığı bunu kanıtlar niteliktedir. Nitekim katılımcıların bu hayvana ilişkin cevaplarını diğer hayvan türleriyle karşılaştırıldığında bu farklılığı veya çeşitliliği görebilmek mümkündür. Kimi zaman güzellik kimi zaman aptallık kimi zaman çok çalışmak gibi pek çok durumu ifade etmek için ilgili kavram kullanılabilir. Dolayısıyla katılımcılarda elde edilen cevaplarla konuyu kalıplaşmış sözler özelinde açmak da fayda vardır.

K4: “Eşek şakası. Kırıcı ve kırıcı şaka”

K7: “Eşek aptal kişilere söylenir. Veya bazı şeyleri anlamak istemeyen ya da yaramazlık yapan çocuklara. Sonu kötü olan şaka yapınca eşek şakası diyoruz.”

K12: “Genellikle çocuklara sapa kelimesiyle birlikte deniz. Eşek sıpası.”

K18: “Güzel gözlü olanlara eşek gözlü denir.”

Yukarıda katılımcıların incitici, hoş gitmeyen şakalar için Türkçede eşek şakası; çocuk veya gençlere kimi zaman sevgi kimi zaman da sövğu belirtisi olarak kullanılan eşek sıpası; gözleri iri ve güzel olanlara da bir iltifat olarak eşek gözlü ifadeleriyle sözcüğün çağrışımına yönelik görüşleri söz konusudur. Benzer şekilde katılımcıların sözcüğü bazı atasözleriyle örneklendirdikleri görülebilmektedir:

K4: “Eşeğe cilve yap demişler, çifte atmış.”

K8: “Geçti Bor’un pazarı sür eşeği Niğde’ye. Anlamı, fırsatı kaçıran.”

K16: “...Eşeğe altın semer vurmuşlar yine eşek...”

Buna göre “eşeğe cilve yap demişler, çifte atmış.” ifadesinde ahmak veya kaba insanların; “geçti Bor’un pazarı sür eşeğini Niğde’ye” atasözünde zamanında yapılması gerekenleri yapmayanların; “eşeğe altın semer vursalar yine eşektir” sözünde ise değerlerden yoksun yaşayanları kasteden bir işlev gördüğü söylenebilir.

Katılımcıların bazı şairlere ait olan ve toplumda özdeyiş hâline gelmiş bazı kullanımlarla da sözcüğü örneklendikleri tespit edilmiştir. Örneğin Fuzulî’nin “Mey biter saki kalır. Her renk solar haki kalır. İlim insanın cehlini alsa da, hamurunda varsa eşeklik; baki kalır. ” şiirinin “...Okumak cehaleti alır. Varsa eşeklik baki kalır. Adam olmayacak yine.” biçiminde dile getirilişi görülebilmektedir. Bu arada eşek sözcüğünün olumsuz bir işlevde kullanılması söz konusudur. Nitekim Ziya Paşa’nın Terkib-i Bentî’nde geçen “Bed-asla necâbet mi verir hiç üniforma / Zerdûz palan vursan eşek yine eşektir.” beytinde de benzer bir işlev görülebilmektedir.

Genel olarak Türkçede kaba, düşüncesiz insanları ifade ederken “eşek gibi” ifadesi yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda katılımcıların başta aptal ve kaba olmak şeklinde görüşlerinin çoğunlukta olduğu görülebilir:

K3: “Aptal insana eşek denir

K4: “İnatçı, dayanıklı ama aynı zamanda aptallığı çağrıştırıyor.”

K8: “akılsız, sömürüye açık...”

Bazı katılımcılar ise çok çalışmakla ilgili kavramı ilişkilendirmişlerdir.

K11: “Eşek gibi çalışkan.”

K14: “Çok çalışmak. Örnek eşek gibi çalıştırdılar.” biçiminde bunu dile getirmişlerdir. Bu ifadelerin Türkçede kullanıldığı yer, durum ve tonlamaya göre abartıyı da içerecek şekilde olumlu veya olumsuz bir anlam içerdiğini de belirtmekte fayda vardır. Türkçede, söylem ve tavırlarında dönmeyen, direnç gösteren kişileri anlatmak için kullanılan “eşek inadı” ifadesi katılımcılardan birinin “inatçı kişilere denir.” ifadesinde görülebilmektedir. Bunun yanında yeteri derece büyümüş kişiler için “eşek kadar”, ihmal durumunda veya kaba bir durum için “eşeklik etmek” gibi pek çok kullanımın Türkçede yaygın olarak kullanıldığını da belirtmekte fayda vardır.

Tüm anlatılanlardan hareketle bir yabancı veya Gürcü için “eşek gibi çalışkan” ya da “eşek şakası” gibi pek çok kullanımın ne anlama geldiği anlaşılabilir. Çünkü Gürcüler için eşek zoonimi inatçı kişilerle

ilişkilendirilir. Ayrıca itaatsiz ve yaramaz bir çocuğa da eşek denir. Çok çalışkan kişiler için “eşek gibi çalışkan” ifadesi de Gürcücede çok yaygın olarak kullanılmaktadır.

7. Koç: Türkçede güçlü, sağlam, gürbüz erkek çocuklar için “koç” ifadesi kullanılmaktadır. Bazen “koç yiğit” biçiminde de söylenebilmektedir. Nitekim katılımcılar da “koç gibi adam”, sağlığı ve durumu iyi olanlara derler”, “ delikanlıya koçum benim...”, “...güçlü, akıllı çocuklarımızı severken ‘koçum benim’, diye severiz” biçiminde ifade etmişlerdir.

Koç zoonimi Gürcü yazılı kültüründe ise Argonatların meşhur hikâyesiyle ilişkilendirilir. Efsaneye göre koçun altın derisi Kral Aetes’in gücünün bir simgesi hâline gelmiş, Argonotlar tarafından çalınarak Yunanistan’a götürülmüştür. Koçun altın derisi Kral Aetes’in gücünün bir simgesi hâline gelmiş ve Argonotlar tarafından çalınarak Yunanistan’a götürülmüştür. Ayrıca pek çok Gürcü anlatıda koç, “Altın Post” ile ilişkilendirilir ve bolluk, mutluluk ve gücü simgeler.

Tavşan: Tavşan Türkçede genellikle hızlı koşması, ürkek veya korkak olması ve fiziksel olarak ön dişlerinden dolayı günlük konuşmalarda sıklıkla yer bulur. Belirtilen özelliklerin sırasıyla “tavşan atlet”, tavşan yürekli ve “tavşan diş” şeklinde kalıplaşmış kullanımları vardır. Nitekim katılımcılar da bu doğrultuda görüşlerini ifade etmiştir. Bunun yanında bu hayvanın sevimliliği, çok üremesi gibi kişisel ve yapısına yönelik görüşler de söz konusudur. Ayrıca Türkçede “tavşan dağa küsmüş de dağın haberi olmamış” ve “tavşan kaç tazı/ya tut” şeklinde yaygın kullanımlar başta olmak üzere çok sayıda kalıplaşmış ifade de ilgili zoonimin yer bulduğu görülebilmektedir.

Pek çok toplum için korku veya kaçış ile ilişkilendirilen ve genellikle korkak ve hızlı koşan insanlara benzetme amacıyla dilde yer bulan tavşanın Gürcüdeki kullanımı da benzer niteliktedir. Çünkü Gürcüler için tavşan sadece korkak bir kişiyle ilişkilendirilir ve başka bir çağrışım taşımaz.

Fare: Türkçede argoda hırsız ve kısa (ufak tefek) görülen kimseleri anlatmak için kullanılan fare zooniminin birleşik sözcük ya da kalıplaşmış ifadelerle pek çok anlamı karşıladığı görülebilmektedir. Çirkin görülenler için “fare surat”; her işe karışanlar için “lağım faresi”, yan kesicilik yapanlara “cep faresi” gibi kullanımlar yaygın olarak kullanılmaktadır. Nitekim katılımcıların hırsız, suratsız, pis, lağım, güven vermeyen gibi ifadelerinin bu durumu karşıladığı söylenebilir. Yine “fareler cirit atmak/oyunamak” deyimini bir yerin çok ıssız olduğunu ifade etmek için kullanılır. Katılımcılardan birinin “ıssızlık” olarak ifade ettiği durumun nedeni olarak bu deyim gösterilebilir. Yine bir katılımcının “her deliğe (yola) giren” kişiler olarak belirttiği durumun Türkçede “fare çıktığı deliği bilir” sözüyle ilişkilendirilebilir. Nitekim bu söz, bir suça karışmış kişilerin yakalandıklarını anladıklarında nereye sığınacaklarını bildiklerini ifade etmekte kullanılan bir sözdür. Ayrıca çok yaygın bir söz olarak ifade edilen “gemiyi ilk önce fareler terk eder” ya da “batan gemiyi ilk önce fareler en son da kaptanlar terk eder” sözünün bir katılımcı tarafından “gemiyi ilk terk eden” şeklinde bir göndermeyle kullandığı da tespit edilmiştir.

Gürcüler için ise fare, tiksinti ve pislikle ilişkilendirilir. Ancak farenin dişlerinin sağlamlığı ile ilgili şöyle bir halk inancı vardır: Süt dişlerini değiştirmekte olan bir çocuk, çekilen dişi farelerin yaşadığı bodruma atar ve şunları söyler: “Fare, senin dişin bana, benimki de senin olsun”. Ayrıca fare zoonimi umutsuzluk ve çaresizlikle da ilişkilendirilir: “Dört duvar arasında kapatılıp duvarlara çarpan bir fare gibi” ifadesi çaresiz bir duruma mahkûm olan kişiyi çağrıştırmak için kullanılmaktadır.

10: Kurt: Türkçede mecaz anlamda isim görevinde “bir yeri, bir şeyi iyi bilen”; sıfat görevinde ise işini iyi bilen, kurnazlık yapan” anlamlarında yer bulan kurt sözcüğünün katılımcılar tarafından “uyanık, yol

gösteren gibi kavramlarla ifade edildiği tespit edilmiştir. Nitekim “kurt gibi” birleşik sözcüğünün de “işini bilen, girişken” gibi anlamlarına geldiğini de belirtmekte fayda vardır. Yine katılımcıların “aç olmak”, “açlık” gibi sözcüklerle ifade ettiği kullanımın da Türkçede çok acıkmak anlamında kullanılan “kurt gibi acıkmak” deyiminiyle ilişkilendirdikleri tahmin edilmektedir. Bunun yanında bunun sembol olarak kullanıldığını ve Ergenekon destanıyla ilişkilendiren görüşler de tespit edilmiştir. Örneğin bir katılımcının “Ergenekon destanında Türklerin rehberidir”, başka bir katılımcının da “Türklüğü ve milliyetçiliği simgeler” şeklinde ifadeleri saptanmıştır. Yine kurdun yırtıcı, güçlü yönlerine yapılan vurgular da söz konusudur. Bu kullanımların yanında kurt sözcüğünün Türkçede en yaygın kullanılan zoonimlerden biri olduğu söylenebilir. Ayrıca yumuşak vücutlu omurgasız küçük hayvanlara da (böcü) kurt denildiğini de belirtmekte fayda vardır. Bu hayvana ilişkin de çok sayıda kalıplaşmış kullanımlar söz konusudur. Örneğin çok kitap okuyanlar için kullanılan “kitap kurdu” gibi ifadeler söylenebilir. Ama yapılan çalışma da katılımcılara yırtıcı, etçil bir memeli olan kurdun kastedildiği belirtilmiştir. Nitekim elde edilen verilerin de bu hayvan türüne yönelik olduğu anlaşılabilir.

Gürcüler içinse genel olarak kurt, acımasızlık, nefret ve kötülüğün sembolüdür. Bu klişenin oluşumunda Gürcistanda çok meşhur olan Fransız masalcı Charles Perrault'un “*Kırmızı Başlıklı Kız*” masalı, birçok sanatsal eser ve çizgi film büyük rol oynamıştır. Bu görüş, ünlü Gürcü şair ve yazar Akaki Tsereteli'nin “*Kurt ve Kuzu*” adlı eserine de yansımakta: Çaresiz bir kuzunun zayıflığından yararlanan kurt, adaletsizliğin ve gücün kötüye kullanılmasının bir simgesidir. Türkçe ve Gürcücede kurt zooniminin farklı bir çağrışımı taşıması bu hayvana ilişkin kullanımların da yanlış anlaşılmasına sebebiyet verebilecektir. Bu nedenle, başka bir milletin kalıplaşmış, çağrışımsal veya kültürel görüşleri garip geldiğinde, ilk önce şu veya bu milletin bu tür kalıplaşmış algılarına neden olan kültürel geçmişinin öğrenilmesi gerekiyor. Bu bağlamda bu tür çalışmalar bir dilin yabancı dil olarak öğretilmesindeki hassasiyet, başta olmak üzere diller arasındaki kültürel farklılık ya da çağrışımların bilinmesinin ne denli gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.

11. Turna: Göçebe bir kuş olan turnayla ilgili katılımcıların yolculuk, hasret, göç, özlem, yalnızlık gibi kavramlarla ilişkilendirdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca turnanın pek çok kuşa nazaran iri ve uzun bacaklarının olması dolayısıyla bazı katılımcıların ilgili zoonimi “uzun boyluluk” olarak nitelendirdikleri görülmüştür. Fakat yapılan araştırmada Türkçede bununla ilişkilendirilen bir kullanıma rastlanmamıştır. Benzer durum incelik, zarafet” gibi estetik olarak ifade edilen kullanımlar için de söz konusudur. Bunların şarkılarda veya şiirlerde rastlanılan mecaz çağrışımlarla ilişkili olduğu söylenebilir. Fakat Türkçede yaygın olarak kullanılan “turnayı gözünden vurmak” ifadesine de değinmekte fayda vardır. Bu deyim Türkçede “beklenmedik bir kazanç veya çıkar sağlama imkânı ele geçirmek” anlamında yer bulmaktadır. Fakat bu deyim düşünülüşünden çok daha farklı bir anlamda kullanıldığı belirtilmektedir. Nitekim Işık ve Güneş (2017, 4), Akkutay'dan (1984) aktarımla, Osmanlılar döneminde fethedilen bölgelerdeki zeki çocukların seçiminde turnacıbaşı adlı görevlinin seçeceği kişilerin kimi zaman gözlerine bakarak bir seçim yaptığını ifade eder. Bundan dolayı da bu deyim ortaya çıktığı belirtir.

Gürcülerin büyük çoğunluğu için turnanın uzun boylu bir kişiyle kıyaslanmasının yanısıra, turna çocukluk anılarını da çağırıştır: Birçok çizgi filmde turnalar gagasıyla, mutlu ebeveyn adaylarına beyaz battaniyeye sarılmış bir çocuğu götürmektedir. Bu nedenle, turna, Gürcü annelerin çoğunluğuna çocukları tarafından “Turna mı getirdi yoksa nasıl buldun beni?” şeklinde o bilinen soruyu çağırştırmaktadır. Bu algılar Sovyet dönemiyle ilgili olsa da turna ile ilgili çağrışımsal algıların hiç değişmediği söylenebilir. Nitekim Gürcüler yaşa bakılmaksızın çağrışımsal olarak turnanın çocukla ilişkili olduğunu belirtirler.

12. Aslan: Kedigillerden bir tür olan aslan Türkçede mecaz anlamda “gürbüz, cesur ve yiğit adam”lar için de kullanılmaktadır. Bunun yanında “aslan gibi” kullanımıyla sağlıklı ya da güçlü veya yakışıklı kişiler; “aslan yürekli” ile yiğit ve korkusuzlar; “aslan kesilmek” deyimiyile güçlü ve cesur olma durumuna gelme; “aslanım” ifadesiyile de gençlere yönelik bir hitap şeklinde pek çok kullanımı söz konusudur. Nitekim katılımcıların görüşleri de bu yönde olmuştur. Ormanların lideri ya da kralı biçimindeki klişeleşmiş ifadelerden de onun liderlik ya da otoriterlikle ilişkilendirilen görüşler tespit edilmiştir. Bunun yanında Türkçede elde edilmesi güç olan durumlar için “aslanın ağzında olmak”; bir kişinin kaldığı yerin onun kişiliğini yansıttığına dair “aslan yatağından belli olur” gibi pek çok atasözü veya deyim de Türkçede yaygın olarak kullanıldığı söylenebilir.

Pek çok millet için ormanın kralı olarak kabul edilen, güç ve liderlikle ilişkilendirilen aslan, aynı zamanda Gürcüler için ortak bir sembolik yüke sahiptir. “Aslan gibi bir adam” ifadesi Gürcü erkekler için çok büyük bir iltifat olarak kabul edilir. Çünkü bu durumda cesaretle birlikte bir erkeğin yakışıklı görünümünü de kastedilir.

13. Kedi: Türkçede en yaygın kullanılan zoonimlerden biri de kedidir. Günlük hayatın bir parçası olarak yer bulan bu hayvanın pek çok kullanım ya da mecazla ilişkilendirildiği görülebilmektedir. Nitekim katılımcıların verdikleri cevaplara bakıldığında bu çeşitliliği görebilmek mümkündür. Öncelikle Türkçede “kedi gibi” ifadesi uysal ve sokulgan kişiler için kullanılmaktadır. Elde edilen görüşlerde bunu ifade eden katılımcılar da vardır. Fakat zoonimin genel olarak “nankör”, ve “sevimli” yönleriyle daha çok dile getirildiği tespit edilmiştir. Nitekim emanete sahip çıkmama durumu için söylenen “kedinin boynuna çiğir asılmaz” kalıplaşmış sözüyle “nankör” ifadesi örneklenebilir. Ayrıca verilen cevapları örneklendirmek adına olumsuz bir durumdan zarar görmeden kurtulmak için “kedi gibi dört ayak üzerine düşmek”; yapılması gereken bir işi sonunda yapabilenler için “kedi olalı bir fare tuttu”; elde edilemeyen şeyler için onu olumsuzlayanlar için “kedi uzanamadığı çiğere murdar der” gibi günlük hayatta çok kullanılan ifadeler söz konusudur.

Gürcüler için kedi ile ilgili kavramlar ikiye ayrılır: Kimine göre tatlı, mırıldaayan ve sevimli bir hayvan, kimine göreyse nankör ve hatta şeytanla bile ilişkilendirilmiş bir hayvandır. “Kedi gibi çevik ve esnek”, “kedi gibi dört ayak üzerine düşmek” Gürcülerin en çok kullandığı ifadelerdendir. “Bir kedinin dokuz canı vardır” ifadesi birçok zorluk ve hastalıktan geçen bir kişi hakkında söylenir. Kediler ayrıca eski zamanlardan beri gizemli ve mistik hayvanlar olarak kabul edilmiştir. Batıl inançlı insanlar bir kara kedi yoluna koştuktan sonra yoldan kaçınırlar ve yola devam etmeden önce birinin geçmesini beklerler. Gürcü folklorunda kedilerin uyanıklığı ve zekâsı hakkında yazılan birçok eser arasında, Gürcü hikâyeci Sulkhan-Saba Orbeliani’nin ünlü masalı “Kedi Aslan Yükseltti” kayda değerdir. Bu mesele göre bir kedi ölü bir aslan yavrusunu sahiplenir, büyütür, ağaca tırmanmak dışında her şeyi öğretir. Aslan bir gün avlanamaz ve kediyi yemeye çalışır. Kedi ağaca tırmanarak canını kurtaracakken Aslan kükreyerek: “neden ağaca tırmanmayı öğretmedin” sorusuna Kedi: “Yavrum, sana ağaca tırmanmayı öğretseydim şu an hayatta olmayacaktım” diye karşılık verir. Kedinin zekâsıyla ilgili bu anlatı emsal bir metin hâline gelmiştir ve Gürcücede “ağaca tırmanmayı öğretmek” ifadesi ise nesilden nesile aktarılan ve güncelliğini kaybetmeyen bir ifadedir.

14. Tavuk: Katılımcıların tavukla ilgili görüşleri incelendiğinde “erken uyuyan”, “uyumayı ve tembelliği seven” gibi ifadelerle karşılaşmıştır. Nitekim Türkçede “tavuk gibi” ifadesi “erken yatıp uyuyan” kişileri anlatmak için kullanılır. Katılımcılardan birinin “faydalanılan” olarak ifade ettiği hususu belki de geliri olan kimseler için kullanılan “altın yumurtlayan tavuk” ifadesiyile örneklendirilebilir. Ya da büyük menfaatler için küçük tavizlerin verilebileceğini anlatmak için kullanılan “kaz gelen yerden tavuk

esirgenmez” atasözüyle de ilişkilendirmek mümkün olabilir. Türkçede yaygın olarak kullanılan “aç tavuk kendini arpa (buğday) ambarında sanır” biçiminde tavuk sözcüğüyle ilişkilendirilerek kullanılan pek çok kalıplaşmış ifade ya da birleşik sözcük söz konusudur.

Gürcücede ise tavukla ilgili en çok kullanılan ifade “tavuk kadar beyinsiz” tabiridir. Bu ifade alay, küçümseme, yerme işleviyle kullanılmaktadır. Tablo 1’de Gürcü katılımcıların cevaplarına bakıldığında da “aptal”, “boş gezen” gibi ifadeler görülebilmektedir.

15. İnek: Türkçede gerçek anlamının dışında inek sözcüğü daha çok mecaz olarak aptal anlamında, argo olarak ise çok çalışkan öğrenciler için kullanılmaktadır. Yine argoda çok çalışmak anlamında “ineklemek” sözcüğü vardır. Dolayısıyla bazı katılımcıların “aptal, akılsız kimse, çok çalışkanlar” gibi görüşleri bunu karşılamaktadır. Ayrıca katılımcılar ineğin işlev ve yapısından dolayı geçim kaynağı, üretkenlik gibi görüşler de belirtmişlerdir. Gürcüler içinse inek doğurganlık ve şişmanlık simgesi olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla Türkçede alay da içerebilecek şekilde kullanılan “inek gibi çalışkan” sözünün bağlamı hakkında hiçbir fikri olmayan bir Gürcü ya da yabancı için bu ifade kesinlikle anlaşılabilir olacaktır. Ayrıca inek zoonimi Gürcücede şişman insanlarla da ilişkilendirilmektedir. İnekle ilgili alaycı bir şekilde söylenen “inek gibi sakızı çiğneme” ifadesi de Gürcücede sıklıkla kullanılmaktadır.

16. Domuz: Türkçede domuz zoonimi mecaz anlamda hain, inatçı, aksi gibi olumsuz anlamlarda kullanılmaktadır. Kalıplaşmış bir ifade olarak “domuz gibi” ise cümledeki anlamına göre hem hainlik gibi kötü huylu insanları çağrıştırmak hem de sinsi bir durumu ifade de “iyice, adamakıllı” anlamında Türkçede kullanılmaktadır. Ayrıca yaygın olarak kullanılan “domuz gibi tıkanmak/yemek” deyimini de “şişmanlarcasına çok yemek” anlamında kullanılmaktadır. Katılımcılardan elde edilen görüşlere bakıldığında da “kötü, kötü huylu, pis” gibi olumsuz ifadeler saptanmıştır. Yine çalışmada “obur” ifadelerine de rastlanmıştır. Dolayısıyla domuzun Türkçede kullanımının olumsuz bir anlam taşıdığı söylenebilir. Bu durumun oluşmasında domuzun kendine özgü yapısıyla ilişkilendirmek mümkün olduğu gibi inanç sistemiyle de açıklamak olasıdır. Gürcülerin büyük çoğunluğu içinse domuz cimrilikle ilişkilendirilir ve halk ifadelerinde cimri bir kişiyle karşılaştırılır, ancak bazen çamurla da ilişkilendirilir. Örneğin Gürcülerde birine “domuz” dendiğinde onun eli sıkı, cimri biri olduğu ifade edilir. Bunun dışında pislik ve çamur çağrışımı da söz konusudur.

17. Kartal: Güncel Türkçe Sözlükte yapılan araştırmada kartalla ilgili sadece “kartala bir ok değmiş, yine kendi yeleğinden” atasözü geçmektedir. İnsana yapılacak kötülüklerin bazen en yakınında bulunanlarca yapıldığını ifade etmek için bu atasözü kullanılmaktadır. Ayrıca Aksoy’un (1995) çalışmasında “kartalın beğenmediğini kargalar kapışır” şeklinde bir atasözü de geçmektedir. Bu atasözünde kuşlar familyasında kartalla ilişkilendirilen güç veya üstünlüğün bireyler için de bir mukayese anlamı taşıdığı söylenebilir. Dolayısıyla her ne kadar sözlüklerde buna yönelik bir kullanımla karşılaşılmasın olursa da kartal zooniminin gücü simgelediği söylenebilir. Nitekim katılımcılar kartalın çağrışımını “cesur, güçlü, asil” gibi sözcüklerle ilişkilendirmişlerdir.

İlgili zoonimin Gürcücede de güç ve cesaretin bir simgesi olarak kullanıldığı çağrışımlar görülmektedir. Gürcü folkloruna göre kartal bir erkektir. Vazha-Pshavela’nın eserine dayanan çok ünlü müzikal film “Chkhikvta Vrudini” da kartal rolünü oynayan Ünlü Gürcü şarkıcı Temur Tsiklauri Gürcü sinematografisinde ve Gürcü halkının zihninde adil, güçlü ve erkekleğin sembolü, hatta Gürcistanın bir kartalı olarak anılmaktadır.

18. Tilki: Katılımcılara sorulan diğer bir zoonim de tilkidir. Tilki mecaz anlamda “çok kurnaz” anlamına gelmektedir. Nitekim “tilki gibi”, “tilkileşmek” sözleri de aynı anlamda kullanılan ifadelerdir. Dolayısıyla katılımcıların görüşlerinden elde edilen sonuçlar da bu ve benzer yönde olmuştur. Bunlar; fırsatçı, fırsat kollayan, uyamık, cin fikirli vb. ifadelerdir.

Yapılan araştırmada uluslararası literatürde tilkinin kurnazlıkla çağrıştırıldığı görülmüştür. Bu kullanımların Gürcüce de benzer nitelikte olduğu görülmektedir. Nitekim katılımcılardan elde edilen görüşler de bunu desteklemektedir.

Yukarıda ele alınan ve katılımcılardan görüşleri sorulan zoonimlerin dışında Türkçe bazı hayvan örnekleriyle de konu detaylandırılabilir. Yine Türkçede “kuğu gibi” birleşik kullanımı bir mecaz olarak ince fakat uzun boylu, narin kişiler için kullanılır. İfadenin güzellik, zarafet gibi çağrışımları söz konusudur. Gürcücede de “kuğu gibi süzülme” gibi benzer kullanımlar vardır.

Türkçe ve Gürcücede yukarıda ele alınan zoonimlerden anlaşılmaktadır ki iki dil arasında benzer ve farklı kültürdilbilim kullanımlar söz konusudur. Bu çalışmaların bütün zoonimleri karşılayacak şekilde ayrıntılı çalışmalar yapılabilir. Nitekim günlük hayatta sıklıkla kullanılan “ayı” gibi pek çok zoonimle ilgili yapılacak çalışmaların sadece dil öğretimine değil, kültürel farklılıkların belirlenmesinden etimolojiye kadar pek çok alana katkı sunacağı düşünülmektedir.

4. Sonuç ve öneriler

Çağrışımla ilgili karşılıklı temsillerin kültürel farklılıklarını tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmanın bulgularından pek çok sonuca ulaşılmıştır. Öncelikle zoonimik araştırmalarla ilgili alanyazına katkı sunacaklara önemli görevler düşmektedir. Bunun için de milletin iç dünyasını betimleyen kültürdilbilim sözlüklerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu tür sözlükler, yalnızca kelimenin alıcı dildeki karşılığını değil, aynı zamanda onun arkasındaki kültürel özü, tarihsel olayları ve toplumun bilincinde biriken kullanımla ilgili klişeleri anlamamızı sağlayacaktır. Bu sözlükler, yabancı dil öğrenenlerin dilbilimle ilgili yaklaşımlarının yanı sıra öğrenilecek dilin manevi değerlerini anlamalarına ve milletler arasındaki kültürel ilişkilerin derinleşmesine de olanak sağlayacaktır. Nitekim uluslararası iletişim, etkileşim ve çeviri, ulusun kültürel geçmişi temelinde oluşturulan tarihi bellek ve değerleri bilmeden imkânsızdır. Her dilin arkasında milletin tarihî geçmişinden yönlendirilen belli bir dilin topluluğunun kültürel değerleri, emsal olayları ve isimleriyle bağlantılı olan geniş kavramsal dünya yatar. Bundan dolayı, kültürdilbilim engelleri aşmak amacıyla nitelikli kültürdilbilim sözlüklere gereksinim duyulmaktadır. Nitekim Boz (2016, 24) çalışmasında Türkçede kültürdilbilim teorilerine ilişkin sözlüklere ihtiyaç duyulduğunu belirterek bu konuda henüz herhangi bir sözlük çalışması yapılmadığını ve bunun acilen hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. Benzer durum Gürcüce için de söz konusudur. Bu nedenle kurum ve araştırmacıların konuya hassasiyetle bakması gerekmektedir. Ayrıca çeviri çalışmalarında çevirmenin içsel veya dışsal dönüşümleri esnek kullanmasını sağlamak adına dilsel topluluğun kültürel düşüncesine ulaşmayı amaçlayan, ulusların manevi yakınlığını, kültürlerarası diyalogun kurulmasını sağlayan kültürdilbilim sözlüklerin çevirmene büyük destek sunacağı açıktır. Nitekim Türk ve Gürcü toplumunun kültürdilbilim belleğinin zoonimler üzerinden ele alındığı bu çalışmada her bir hayvana ilişkin temel ya da mecazın nasıl olduğu benzer ve farklılıklar özelinde örneklendirilmiştir. Buna göre bulgular kısmında da ayrıntısıyla görülebileceği üzere her iki toplum arasında zoomorfik metaforlar arasında pek çok benzerlik ya da farklılık olduğu sonucuna varılmıştır. Bunu bir zoonim üzerinden örneklendirmek gerekirse Türkçede kurt, “bir yeri, bir şeyi iyi bilen” anlamında kullanılmaktadır. Ayrıca “kurt gibi acıkmak” deyiminden hareketle açlığı çağrıştırabilmektedir. Ayrıca Ergenekon destanıyla

ilişkilendirilerek simgesel bir kullanımı da söz konusu olabilmektedir. Fakat Gürcüce de ise “kurt” zoonimi acımasızlık, nefret, kötülük olarak dilde yer bulmaktadır. Bu çerçevede dillerin yabancı dil olarak öğretiminde kültürdilbilim farklılıklarını ortaya koymak adına hayvanların o dildeki çağrışım veya kullanımlarını ele alacak çalışmalar yapılabilir. Bunun için de öncelikle hedef dildeki kültürdilbilim kullanımları güncel ve tarihi boyutlarıyla ayrıntılı bir şekilde bilinmelidir. Çünkü Abık’ın (2009, 30) de belirttiği üzere bir dilin “tarihi sözvarlığı ile çağdaş sözvarlığının karşılaştırılması kültürel bağın izlenmesi bakımından da önem taşır.” Dolayısıyla dil öğretiminde öğreticilerin öncelikle anadilin kültürel boyutlarını ayrıntısıyla bilmesi, daha sonra hedef dile ilişkin kültürdilbilim unsurlarını aktarmasına çalışmalıdır. Ayrıca diller arasındaki farklılıkları ortaya koyabilecek farklı çalışmalar da yapılabilir. Böylece hedef dili öğrenenlerin, dilin kullanım alanına ilişkin bilgilerinin artması mümkün olabilecektir. Ayrıca kültürdilbilim çalışmalarıyla çeviriden tarihe, sosyolojiden edebiyata varıncaya dek pek çok alana da katkı sunulabilecektir.

Kaynakça

- Abık, D. (2009). Kutadgu Bilig’de Hayvan Adları. *Türklük Bilgisi Araştırmaları*, C33/1, 1-33.
- Akkutay Ü. (1984). *Enderun Mektebi*. Ankara: Gazi Üniv. Basın Yay. Yüksekokulu Basımevi.
- Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü (2023). Türk Dil Kurumu Yayınları. <https://sozluk.gov.tr/>. [Erişim Tarihleri: 10.07.2023-05.08.2023.]
- Atkins, B.T. & Rundell, M. (2008). *The Oxford Guide to Practical Lexicography*, NewYork. Oxford University Press.
- Boz, E. (2016). Kültürdilbilimsel Sözlük ve Türkçe Kültürdilbilimsel Sözlükler Üzerine. Kültürel Çökseslilik, Dünyada Türk Dili, Kültürü ve Medeniyeti, Bildiriler Katalog (Ed. Berechet, L., Buzatu, A., Ciobanu, E. ve Hasan, N.). Bucureşti: Editura Universitară.
- Burkhanov, I. (1998). *Lexicography (A Dictionary of Basic Terminology)*. Poland, Rzeszow.
- Chernov, G. V. (1996). *America: English-Russian linguistic-Cultural Dictionary*. Moscow: Poligram.
- Corbenadze, B. (1989). *Gürcü Diyalektolojisi*. Tiflis.
- Denisova, M. A. (1978). *Linguistic-Cultural Dictionary. Public Education İn The USSR*. Moscow: Rus. Yaz.
- Göçer, A. (2012). Dil-Kültür İlişkisi ve Etkileşimi Üzerine. *Türk Dili*, 729, 50-57.
- Güncel Türkçe Sözlük (2023). Türk Dil Kurumu Yayınları. <https://sozluk.gov.tr/>. [Erişim Tarihleri: 10.07.2023-05.08.2023.]
- Gürcü Dilinin Açıklayıcı Sözlüğü (1983). Tiflis: Nakaduli Yayınevi.
- Hartmann, R.R.K. & Gregory, J. (1998). *Dictionary of Lexicography*. NewYork. Routledge.
- Işık, A. ve Güneş, E. (2017). Türk Tarihinde Özel Yeteneklilerin Eğitimi: Osmanlı Enderun Mektebi. *Üstün Zekâhlar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 4(3), 1-13
- Kulpina, V. & Tatarinov, V. (2018). Dictionary of Linguoculturology Terms as a Solution to the Current Research Problem. *Open Journal for Studies in Linguistics*. 1(1), 15-20.
- Margalitadze, T. (2011). *Sözlükbilim Merkezi*, Tiflis.
- Mugheri, N. A. , Yasmin, F. & Indhar, S. A. (2020). The Role of Lingo-Cultural Identity in Nation Building: A Case Study of Sindhi Language. *Journal of English Language, Literature and Education*. Vol. 2, No. 01.
- Palmer, G. B. (1996). *Toward a Theory of Cultural Linguistics*. Austin: University of Texas Press.
- Sever, A. (2020). Milli Kültür Dil-Dünya Görüşününün Yansıması Olarak Hitaplar. *Karadeniz Araştırmaları*. XVII/67:763-797.

- Shaklein, V. (2012). *Linguokültüroloji, Gelenekler ve Yenilikler*. Moskova: Flinta Yayınevi.
- Sharifian, F. (2015). *Cultural Linguistics*. In Sharifian, F. (ed) *The Routledge handbook of language and culture* (pp. 473–492). New York/London: Routledge.
- Vereschagin, Ye. M., & Kostomarov, V. G. (2005). Language and Culture. Three Linguistic-Cultural Conceptions of Lexical Background, *Speech Behavioural Tactics and Sapientema*. *Indrik*.
- Yazoğlu, R. (2005). Dil- Kültür İlişkisi. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 2(5), 123-143.
- Yıldırım, A.; Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Zakharenko I.V.; Krasnyh V.V.; Gudkova, D.B. M. (2004) *Rus Kültürel Alanı*. Moskova: Gnosis.